

ható az utolsó könyörgésben, aminek párját hiába kerestem az egész misekönyvekben stb. Egyébiránt megtalálható ez az érdekes oratio egészen a mellékleten, hát ha valaki forrását tudná megmondani!

Ezzel befejezem ezt a részt, amelynek leírása sok önmegtadadásomba került. Nem vagyok a nyers anyag közlésének valami nagy barátja, de hosszas tépelődés után mégis eltökéltem magamat a fönt kiirt jegyzék közzétételére, mert nem látok biztosabb módot a forrás megtalálását lehetővé tenni, amelyből a mi misekönyvünk folyt. Bátorított ebben egy fényes példa is, az az eljárás, amelyet mesterünk, Jagió követett a Hervoja-féle missale kéziratról írt értekezésében.¹ Ha Jagiót a sok részlet közlésére talán részben az is bírhatta, hogy ez a gyönyörű és sok tekintetben érdekes kézirat visszavándorol Konstantinápolyba és talán megint hosszú időre vagy örökre elvész a tudomány számára, engem viszont az a körülmény késztetett a könyvünk pontos leírására, hogy megbocsáthatatlan mulasztásnak tartom, hogy már eddig is nem foglalkoztak behatóbban a horvátglagolita misekönyvekkel, de másrészt a mi misekönyvünk sem épen könnyen hozzáférhető, mindössze még egy csonka példány van belőle, azt sem tudni, hol — amelyben azonban a föntemplített benedictiók és az érdekes Sebestyén-könyörgés hiányzanak. Hogy azonkívül az összehasonlításhoz is szükségem van biztos kiinduló pontul az említett jegyzékre, már a következő fejezetből is ki fog tűnni.

A HUNYADI LEVÉLTÁR MEGSZERZÉSE.

(A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter jelentése az országgyűlés képviselőházához.)

A jelen század második felében indult meg az az áramlat, hogy az európai kormányok és tudományos intézetek a saját nemzetükre nézve becses történelmi kútforrások és emlékek visszaszerzése végett egymással csere-tárgyalásokat kezdtek.

A cseh- és morvaországi tudományos intézetek a svédektől csere útján visszaszerezték azokat a bohémikákat és moravikákat, melyeket tőlük a svédek a harminczéves háború alatt hadi zsákmányképen vittek el; II. Abdul Hamid szultán kárpótlás nélkül adott vissza hazánknak 35 kódexet Mátyás király könyvtárának

¹ L. Missale Glagolicum Hervoiae recensuerunt V. Jagió, L. Thallóczy, F. Wickhoff.

maradványaiból; a hetvenes években XIII. Leó pápa a heidelbergi egyetemnek tekintélyes kézirat-gyűjteményt adott vissza a »Bibliotheca Palatina«-ból, melyet 1622-ben Miksa bajor választó fejedelem mint hadi zsákmányt vitt el magával s XV. Gergely pápának ajándékozott; a németek pedig a párisi nemzeti könyvtártól visszaszerelték a rájuk nézve oly becses Manesse-kéziratot, melyre a német tudományos körök oly nagy súlyt helyeztek, hogy az 1871-iki versaillesi békeszerződés pontjai közé kívánták felvételni e kézirat átengedését.

A hetvenes években a Magyar Nemzeti Múzeum is nagy buzgalommal látott a külföldön levő hungarikumok összegyűjtéséhez, mely buzgalomnak eredménye lett sok más egyéb között a Nagy István-féle, kiváló becsű oklevél- és kézirat-gyűjteménynek Lipszéből való visszaszerzése s megindítása a müncheni állami levéltárban (Reichsarchiv) őrzött Hunyadi-oklevelek átengedésére vonatkozó tárgyalásoknak, azon az alapon, hogy 1786-ban II. József ajándékából az akkor még Anspachban őrzött Hunyadi levéltárnak 1166 darabból álló jelentékeny része a m. kir. kamarai, illetve a mai országos levéltárba kerülván, Magyarországnak mintegy kötelessége, hogy a nemzet legfényesebb korszakát felderítő ez iratok ama részének visszaszerzésére is mindent elkövessen, mely a müncheni állami levéltár tulajdonába ment át. A két rész annyira összetartozó, annyira kiegészítője egy a másnak, hogy például az az oklevél, melylyel Zsigmond király 1406-ban a nevet adó Hunyadot a családnak adományozza, a II. József által ajándékozott iratok között az orsz. levéltárban van, míg az adomány beiktatásáról szóló okleveleket eddig Münchenben kellett keresni.

A Münchenben őrzött Hunyadi-levéltár visszaszerzésére 1877-ben történt első kísérlet a Nemzeti Múzeum részéről indult meg, azon a kívánságon alapulva, hogy a bajor kormány a Hunyadi levéltárnak 584 darabból álló lajstromozott és nagyszámú lajstromozatlan anyagát a M. Nemzeti Múzeum könyvtárából felajánlott bavarikákért a M. Nemzeti Múzeumnak engedje át.

A bajor kormány azonban keveslette a cserekép felajánlott anyagot, melynek fejében a lajstromozott Hunyadi-oklevelek sem lettek volna megszerezhetők, s a tárgyalások fennakadtak.

Tizenegy év mulva, 1888-ban Thallóczy Lajosnak, a cs. és kir. közös pénzügyminiszterium levéltári igazgatójának kezdeménye-

zéséből újra felszínre került ez a ránk nézve nagyfontosságú ügy és pedig oly alakban, hogy Thallóczynek elismerést érdemlő buzgólkodása folytán a közös pénzügyminiszterium s a cs. és kir. udvari és állami titkos levéltár hajlandóknak nyilatkoztak arra, hogy a tulajdonukban levő bavarikák több száz darabját, Ő császári és apostoli királyi Felségének jóváhagyása alapján, minden ellenszolgáltatás vagy kárpótlás nélkül cserébe felajánlják a bajor államnak, ha az a Hunyadi levéltár lajstromozott részét Magyarországnak átengedi. A bajor kormány erre az említett két levéltár csere-anyagának kiegészítéseül kívánta még a Nemzeti Múzeum részéről az 1877-ben felajánlott bajor vonatkozású anyagot is.

Hivatali elődeim, áthatva a Hunyadi-oklevelek visszaszerzésének nagy fontosságától, a Nemzeti Múzeum csere-anyagának kiadása iránt készségeket ismételten kijelentették, de — a mikor arról volt csak szó, hogy a csere kizárólag a bajor állami levéltár és a Nemzeti Múzeum könyvtára között létesüljön, — természetesen ragaszkodtak ahhoz a feltételhez, hogy a Hunyadi-oklevelek a Nemzeti Múzeum tulajdonába menjenek át s törekedtek annak biztosítására, hogy a Hunyadi-okleveleknek Münchenben őrzött egész gyűjteménye, tehát azoknak nemcsak lajstromozott, de lajstromozatlan része is, egészben visszaszerezhető legyen. Az 1877-ben ez alapon megindult tárgyalás azonban — mint már jeleztem — eredményre nem vezetett. A Nemzeti Múzeum részéről akkor felajánlt csere-anyag megfelelő ellenértéket nem képviselt. Fenforgott tehát az a veszély, hogy a Nemzeti Múzeum részéről folytatott alkudozás sikertelensége s a bajor állami levéltár igazgatásában beállott személyi változások következtében a Hunyadi-oklevelek visszaszerzése bizonytalan időre vagy végleg abban marad. Ezért nem lehet eléggé méltányolni azt az önzetlenséget, melylyel a cs. és kir. udvari és állami titkos levéltár és a közös pénzügyminiszterium levéltára jelentékeny áldozattal, ellenszolgáltatásra igényt nem tartó készséggel, ajánlotta fel saját bavarikáit cserébe, azért, hogy a Hunyadi-oklevelek Magyarország kizárólagos tulajdonát képezzék s mint történetünk dicső korszakának kegyeletes emlékei, a hazai tudományos buvárlat rendelkezésére itthon megőrizhetők legyenek.

E megváltozott alapon s mert a két másik levéltár szolgáltatta a cserének tulajdonképeni anyagát, a Nemzeti Múzeumnak

pedig ahhoz az elégtelennek bizonyult bajor vonatkozású anyaggal csak kiegészítésül kellett hozzájárulnia, el nem zárkozhattam az elől, hogy a Hunyadi ház legbecsesebb regisztrált okleveleinek visszaszerzését a további elodázás esélyeinek ki ne tegyem; viszont azonban előzetes megállapodásra kellett jutnom az iránt, hogy a Nemzeti Múzeum az átengedett csere-anyagért teljes kárpótlásban részesüljön. Az úgynevezett regisztrált oklevelek az 1510. év előtti korszakból valók, tehát a Hunyadi ház fejedelmi összes, pergamenre írott okmányaiból állanak; a regisztrálatlan rész pedig már Corvin János halála és özvegyének Frangepán Beatrixnak Brandenburgi Györggyel kötött házasság után kelt iratok és oklevelek. Ezeknek megszerzésétől — melyekre a bajor kormány a cserét ez ellenértékért kiterjeszteni nem volt hajlandó — a fontosabb regisztrált résznek átvételét függővé tenni s a további elodázást kockáztatni nem lehetett. E regisztrálatlan anyag megszerzésére reméhetőleg később lesz még alkalom. A múlt év nyarán a miniszterelnök s a belügyminiszter urakkal létrejött meg egyezésem arra az eredményre vezetett, hogy Ő Felségének legmagasabb elhatározásától feltételezetten a Münchenből visszaszerzendő Hunyadi-oklevelek az országos levéltárban helyeztessenek el, hol a II. József által hazánknak több mint száz év előtt adományozott 1166 darabját őrzik. Természetszerű volt továbbá az a megoldás, hogy a Nemzeti Múzeumot az országos levéltár saját anyagából kárpótolja, oly ellenszolgáltatással, hogy a Nemzeti Múzeum kárt ne szenvedjen s e csere kétségtelen előnnyel bírjon.

A Nemzeti Múzeum könyvtára s az orsz. levéltár közötti okmány-csere a következő elvi szempontokból nyerte meg jóváhagyásomat:

1. a Hunyadi-oklevelek megszerzésével a nemzeti kegyelet és a magyar tudományosság egy oly páratlan becsű forrás-gyűjteménye kerül a hazába, melynek közérdekű fontosságával szemben háttérbe kell szorúlnia annak, vajjon e gyűjtemény az orsz. levéltárban, vagy a Nemzeti Múzeumban őrzött kincse legyen-e az országnak;

2. hozzájárul az elhelyezés kérdésének megoldásánál különösen annak számbavétele, hogy az orsz. levéltár a II. József által adományozott s a bajor állami levéltárban visszamaradt okmányokkal szorosán összefüggő 1166 darab Hunyadi-oklevélnek

már tényleg birtokában van, s ezért a bajor államtól visszaszerzett 584 darab oklevélnek ottani megőrzése már a kiegészítés érdekében is indokolt;

3. a csere megvalósításának kiváló jelentőséget kölcsönöz még az is, hogy a bajor kormány pusztán a Nemzeti Múzeumban őrzött s tényleg csekélyebb értékű német és bajor vonatkozású anyagért egyáltalán nem lett volna hajlandó a cserét elfogadni s annak megvalósítása csak akkor vált lehetővé, a mikor a cs. és kir. udvari és állami titkos levéltár és a cs. és kir. közös pénzügyminiszterium levéltára önzetlenül szolgáltatva a csere tulajdonképeni anyagát; s ezért sem lett volna helyén, hogy a csere lebonyolítása a Nemzeti Múzeum érdekének egyoldalú felfogásán szenvedjen hajótörést. Annál kevésbbé foroghatott fenn ez iránt kétség, minthogy a legalaposabb mérlegelés és megfontolás után, az orsz. levéltár a Nemzeti Múzeumot oly kárpótlásban részesítette, mely épen a Nemzeti Múzeum rendeltetése szempontjából, mint kizárólag magyar vonatkozású, nagybecsű okmányok tulajdoni átruházása, a kiadott német irodalmi emlékek helyében még határozott előny és hézagpótló nyereség jelentőségével is bír.

A Hunyadi-okleveleknek visszaszerzése érdekében tehát a Nemzeti Múzeum és az országos levéltár közti csere iránt előzetesen kellett megállapodásra jutni azért, hogy a közös pénzügyminiszter úr a külügyi miniszter úrral egyetértőleg Ő Felségének legmagasabb engedélyét kérhessék arra, hogy a hatáskörükbe tartozó két levéltárból átengedett anyag fejében minden kártérítési igényről Magyarország javára lemondhassanak s a Hunyadi ház oklevelei, mint hazai történetírásunk nagybecsű okmányai, Magyarország kizárólagos tulajdonát képezhessék. Ő cs. és apostoli kir. Felsege, 1895. évi december hó 16-án kelt legfelsőbb elhatározásával megengedni és elrendelni méltóztatott, hogy a Hunyadi-okiratok kizárólagos tulajdonunkba bocsáttassanak. A miniszterelnök ur Ő Felségének e legkegyelmesebb elhatározásáért a magyar kormánynak hódolatteljes köszönetét tolmácsolván, egyúttal bejelentette Ő Felségének, hogy a Münchenből visszaszerzett Hunyadi-oklevelek az országos levéltárban őrzött törzsanyag kiegészítéseül ugyancsak az országos levéltárban fognak elhelyeztetni, s hogy a csere megvalósítása érdekében a Nemzeti Múzeumból összesen 495 darab kézirat és oklevél adatott ki, viszont azonban azoknak

teljes ellenértéke fejében az országos levéltár nagy mennyiségű beces okiratot adott át a múzeum könyvtárának.

Bejelentette a miniszterelnök ur ugyanakkor Ő Felségének az előzetes megállapodás folyamán kifejezett ama szándékomat, hogy a Nemzeti Múzeumnak e cseréjéről az országgyűlés elé kimerítő jelentést fogok tenni.

Ez előterjesztés tartalmát Ő cs. és apostoli kir. Felsége 1896. évi február hó 2-án legkegyelmesebben tudomásul vette.

A Hunyadi-ház okleveleinek visszaszerzése emlékezetes nagyfotosságú mozzanata annak a nemzeti törekvésnek, hogy történetünk eredeti okmányai, dicső multnak ereklyéi, melyek az idők viszontagságai között a külföldre kerültek, ismét a nemzet feltétlen és örök tulajdonát képezzék. S a Hunyadi-ház e beces okmányainak birtokbavételéhez örökre hozzá fog fűződni a nemzetnek osztatlan hálája Ő Felsége iránt, mert csak az vezette sikerre e régen óhajtott csere kedvező megoldását, hogy Ő Felségének nagylelkű elhatározása és a cserében adott anyag legfontosabb részének átengedése az érdekelt másik két levéltár igényének önzetlen feladását s kizárólag Magyarország részesítését tette lehetővé.

Midőn őszinte örömmel jelenthetem az országgyűlésnek, hogy a bajor állami levéltár 584 darab Hunyadi-oklevele most már tényleg az országos levéltár őrizetében van, kötelességszertien számot kell adnom arról, hogy a Nemzeti Múzeum mivel járult hozzá e csere megvalósításához törzsanyagából s viszont az országos levéltár részéről mily ellenszolgáltatásban részesült.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára a Hunyadi-oklevelekért számszerint 229 darab bajor és német vonatkozású kéziratot és 266 darab ugyanolyan vonatkozású oklevelet adott cserébe.

E csere-anyag kor, jelentőség és tartalom szerint a következőképen csoportosítható :

1. <i>Kéziratok.</i> Korra nézve a kéziratok közt van :			
a XIII. századból	1	darab
a XIV. » »	6	»
a XV. » »	15	»
a XVI. » »	59	»
a XVII. » »	84	»
a XVIII. » »	64	»
Összesen		229	darab

Jelentőség szempontjából Bajorországra nézve legértékesebbek a XIII—XV. századból való német kéziratok; ezek között kivált a »Der schöne Baumgarten« cz. XIII. századi német mű, a Schwabenspiegel egy XV. századi kézírata, egy hősi mondatokat tartalmazó XV. századi német költői mű, több egyházi és városi számadás- és jogkönyv. A középkori kéziratok száma 22 darab.

A későbbi korból való kéziratok közt túlnyomó nagy rész az, a mi Nürnbergre, nürnbergi városi viszonyokra, az ottani családok történetére bir vonatkozással. Összesen 110 darab kézirat (a XV—XVIII. századból) vonatkozik Nürnbergre; ezek között három kézirat XVI. századi mesterdalnokok énekeit foglalja magában. E tekintélyes szám mellett Bajorország másik nevezetes városáról, Regensburgról, annak közigazgatásáról, igazságszolgáltatásáról, privilégiumairól, pénzügyéről és egyéb belviszonyairól 47 darab kézirat tartalmaz adatokat. Egyéb bajor és német városokról (Augsburg, Anspach, Burgau, Neuburg, München stb.) 10 kézirat szól.

Bajorországról, annak országgyűléseiről, igazságszolgáltatásáról, pénzügyeiről 19 darab kézirat tartalmaz adatokat.

Tekintélyes részt foglalnak el az átengedett csereanyagban a bajor családokra vonatkozó genealogiai munkák, családtörténetek és czimergyűjtemények (Helfrich, Fugger, Haller, Imhoff, Wallonroodt, Löffelholz stb. családokról) 23 kötetben, a XV—XVII. századból.

A többi kézirat vegyes tartalmú; nagyrészt bekötött levelezések és útleírások a XVI—XVII. századból.

2. *Oklevelek.* Az átengedett oklevelek kor szerint következőkép oszlanak meg:

XIII. századi oklevél	54 darab.
XIV. »	»	21 »
XV. »	»	60 »
XVI. »	»	71 »
XVII. »	»	45 »
XVIII. »	»	15 »

Összesen : 266 darab.

Tárgyak és vonatkozásaik szerint az oklevelek következő csoportokat képeznek: A csereanyagnak csaknem fele, 130 darab, Nürnberg városát érdeklő, Bambergre és Regensburgra 10—10 darab, Augsburgra 6, egyéb bajor és német városokra (München, Bergel, Köln, Werde, Marburg, Mosburg stb.) összesen 29 darab vonatkozik.

A csere-anyagban van pápai oklevél 35 darab; s minthogy ezek legnagyobb részét a XIII. századból valók, kétségtelen, hogy általános történelmi érték szempontjából e csoport a legbecsesebb az oklevelek között.

A legrégebbek közöttük IV. Ince pápának a regensburgi szerzetesrendek részére szóló 1244. évi bullái. A pápai okleveleken kívül az átengedett csere-anyagban van 8 darab császári oklevél, köztük a legrégebb IV. Konrád német császárnak 1244. évi adománylevele, mely Nürnberg városát érdeklő; továbbá egy 38 oklevélből álló csoport, mely a bajorországi karmeliták történetére bir érdeklővel.

Mindezen átengedett anyagban magyar vonatkozású darab csak kettő van, a Fugger- és Haller-családokról szóló XVIII. századi genealogikus művek. Ezek is csak annyiban bírnak magyar érdeklővel, mert e családok egy-egy ága hazánkba szakadt s itt nevezetes szerepet játszott. E két fiatal kézirat különben teljesen ismeretes, közönséges kézi könyvekben is bőven tárgyalt genealogikus feljegyzéseket foglal magában, úgy hogy még német szempontból sem érthető a fontosság, melyet azok utólagos átengedésének a müncheni bajor állami levéltár tulajdonított. A többi kézirat és oklevél kivétel nélkül német érdeklő és csaknem valamennyije néhai Jankovich Miklósnak az 1832/6-iki országgyűlés által a Magy. Nemz. Múzeum számára megvett gyűjteményével került a múzeum könyvtárába, melynek különben keretén kívül esik más, mint magyar történelmi és irodalmi vonatkozású darabokat gyűjteni. Jankovich Miklós e darabokat az Ebner-féle gyűjteménynek a jelen század elején Nürnbergben történt árvereztesítésén szerezte meg.

Viszont a Magy. Nemz. Múzeum könyvtára a m. kir. orsz. levéltártól 107 darab kéziratot, ezenkívül a Martinovics-féle múlt századi összeesküvésben kompromittált Hajnóczy József, Óz Pál és Szolárcsik Sándor lefoglalt iratait 8 csomóban (250 darabnál

többet), végül 509 darab oklevelet kapott ellenérték fejében. E tekintélyes mennyiség darabjai mind hazai történeti érdekekkel bírnak, s így a múzeumi könyvtár céljainak és rendeltetésének megfelelők.

1. *Kéziratok.* Fontosságra ezek között első a királyi könyveknek 38 kötetből álló sorozata, melyek az 1527—1715-iki királyi könyvek kivonatát, továbbá II. Lipót, I. Ferencz és V. Ferdinánd királyok könyveinek másodpéldányait foglalják magukban. A királyi könyvek Bécsből az országos levéltárba kerülvén, e sorozat a míg egyrészt ott nélkülözhetővé vált, másrészt vele a Nemz. Múzeum kéziratára nagybecsű kiegészítést nyert.

A királyi könyvek mellett, hosszú sorozatot képeznek Rajcsányi Ádámnak 54 folió kötetből álló oklevél-kivonatai, másolatai, genealogiai feljegyzései a mult század első feléből (az ú. n. *Collectio Rajcsányiana.*) A bennök rejlő történelmi gazdag anyag, mely még kézzel kiaknázva nincs, a gyűjteményt rendkívüli becsessé teszi.

A pozsonyi Szent-Háromságról nevezett szodalitás albumai (7 kötet) festett czimerekkel és több apróbb kézirat, köztük egy a győri püspöknek ajánlott theologiai értekezés a XVI. század elejéről, a quadripartitum egy XVI. századi másolata, Calepinus magyar munkatársaitól származó XVI. századi magyar szótár töredéke a kárpótlásul átvett anyag értékes darabjai közé számíthatók.

Az Öz-, Szolárscsik- és Hajnóczy-féle iratok első sorban az illetők magánviszonyaira, tanulmányaikra, összeköttetéseikre vetnek világot s e tekintetben becses adatok azon érdekes kor megítélésére, melynek kútforrásaiból a Nemzeti Múzeumnak gazdag gyűjteménye van.

2. *Oklevelek.* A Nemzeti Múzeum által kárpótlásul átvett 509 db oklevél kor szerint a következőképen oszlik meg:

XII. századi oklevél (1109. évből)	1 drb.
XIII. » »	11 »
XIV. » »	112 »
XV. » »	207 »
XVI. » » (1526-ig)	35 drb.
Középkori oklevelek későbbi másolatai	55 »

XVI. századi oklevél (1526-tól)	20	»
XVII. » »	9	»
XVIII. » »	50	»
XIX. » »	9	»
Összesen	509	drb.

Megjegyzendő, hogy az 1526-ik éven innen eső oklevelek középkori oklevelek átírását, megerősítését foglalják magukban.

Az oklevelek közt diplomatikai és történelmi szempontból a legbecsesebb azon görög-latin nyelvű oklevél, melyet Kálmán király 1109-ik évben a veszprém-völgyi apácáznak ad. Korra nézve ez a hetedik eredeti oklevél, melyet általában birunk és melynek hitelességéhez kétség nem fér. Ez jelenleg a Nemzeti Múzeumnak legrégebb eredeti oklevele, míg eddigelé az 1198. évből birta legrégebb oklevelét és kilátás nem volt arra, hogy ennél régiebbet szerezhessen, mert a XI—XII. századból fenmaradt, szám és tartalom szerint ismert mintegy 60 darab eredeti oklevél mind biztos kézben van. Az 1109-iki nagyfontosságú oklevél két különböző szerkezetben jutott korunkra; az egyik, a megpecsételt példány, az országos levéltárban maradt, a másik, pecsételen, de külön oklevél-szerkezetet mutató példány, melynek hitelessége ellen kétség föl nem merülhet, a Nemzeti Múzeumé lett.

Az 509 darab oklevél között királyoktól, királyi család tagjaitól 110 darab ered. V. Istvántól János királyig minden uralkodótól van oklevél, némelyiktől igen nagy számmal. Így Zsigmond királytól 36, Mátyástól 13, Nagy Lajostól 11, II. Ulászlótól és II. Lajostól 8—8, Róbert Károlytól és V. Lászlótól 5—5, Alberttól 4, a többiektől 1—1 oklevél származik.

A királynők közül Erzsébet (Károly király neje), Mária és Erzsébet (Albert neje) 1—1, továbbá Anjou István (I. Károly fia) és Brandenburgi György szintén 1—1 oklevéllel szerepel a középkori oklevelek közt. Az újkoriakból I. Ferdinánd 6, I. Lipót és Mária Terézia 2—2, János király és III. Ferdinánd 1—1 oklevéllel van képviselve.

Az oklevél-adók közt egyházi és világi méltóságviselők 52 darabbal szerepelnek. És pedig Lodomér esztergomi érsek, László pécsi, Csanád egri és András váradi püspökök 1—1 darabbal. A nádorok közül ifj. Garai Miklós 4, Országh Mihály 3, Kont Miklós

László oppelni herceg és Bubek Detre 2—2, idősb Garai Miklós, Pálóczy Mátys, Hédervári Lőrincz, Szapolyai István, Perényi Imre, Báthory István 1—1 oklevelet; Albert szász-tescheni herceg és kir. helytartó 3, és Czobor Imre nádori helytartó 1 oklevelet állítanak ki. Az országbirák közül Báthory István 4, Bubek István, Pálóczy László és Báthory Miklós 3—3, Szentgyörgyi Péter 2, Nagymartoni Pál, Szécsi Miklós, Szécsényi Frank és Báthory István 1—1 oklevéllel szerepelnek. Ezen kívül van még 1—1 oklevél Péter tárnokmestertől, Frangepán Miklós, Egervári László, gróf Erdődy Tamás horvát bánoktól, Horváti János mácsói bántól és Tatamér prépost kir. alkancellártól.

Természetszerűleg a legtöbb oklevél hiteles helyektől, káptalanok és konventektől származik. Ezeknek száma 257. A káptalanok és konventek hosszú sora mutatja azt a változatosságot, az ország egész területére kiterjedő érdeket, melyet az átvett oklevél-anyag magában foglal. Leggazdagabban van képviselve az erdélyi káptalan 33 darabbal, utána a budai és a pozsonyi 23—23 darabbal, majd az egi 22-vel. A többi káptalan és konvent a következő arányokat mutatja: A császmái káptalan 14 drb, a jászói konvent 12 drb, a kolosmonostori konvent és a szepesi káptalan 11—11 drb, a garam-szent-benedeki konvent 9 drb, a váradi, vasvári és zágrábi káptalanok 8—8 drb, a leleszi konvent és a székesfejérvári káptalan 7—7 drb, az esztergomi, győri káptalanok, székesfejérvári keresztések és a zalavári konvent 6—6 drb, a kapornaki konvent 5 drb, a somogyi konvent 4 drb, a boszniai és csanádi káptalanok 3—3 drb, a bácsi, pécsi, pozsegi, váci, veszprémi káptalanok, a saághi és váradi-hegyfői konventek 2—2 drb, a nyitrai káptalan, a bors-monostori, csornai, margitszigeti, premontrei, pannonhalmi, pécsváradi, konventek és a soproni keresztések konventje 1—1 drb. A külföldi káptalanokból az anspachi van 1 drb magyar vonatkozású oklevéllel képviselve.

Területi hatóságoktól 11 drb oklevél származik. Buda városa 2 drb, Arad, Gömör, Nyitra, Somogy, Zala, Zemplén vármegyék, Pest, Trencsén és Ujhely városok 1—1 oklevélben szerepelnek mint kiállítók. Ezekon kívül van 1 közjegyzői oklevél és 9 darab magánokirat.

A római pápák közül III. Ince, VIII. Bonifác, X. Gergely

és IX. Bonifác pápától van 1—1, magyar egyházak részére szóló oklevél.

Az oklevelek tartalmát tekintve, azoknak úgyszólván fele a középkorban elsőrangú történelmi szerepet vitt, nagy múltú családok birtokjogi és egyéb viszonyaira vonatkozik. Legtöbb oklevél (39 drb) a Perényi-családról szól, ezután (33 drb) a Rozgonyiakról. A többi historiai múltú családok a következő aránynyal vannak képviselve: a Bazini és Szentgyörgyi grófok 23, a Kanizsaiak 18, Báthoryak 13, Alsóindvai Bánffyak 8, Széchényiek 7, Lévai Cseh, Garai, Marczali, Nagylucei Dóczy családok 6—6, a Bethleni Bethlenek és Dobók 5—5, a Csetneki, Nánai Kompolth és Gersei Pethő családok 4—4, a Nagymartoni és Gúthi Ország 3—3, a Kórogyi, Maróthi és Pálóczi-családok 2—2 oklevéllel. Magyarországi kisebb nemesi családokat 153, erdélyieket 35 és horvátországiakat 4 oklevél tárgyal.

Feltűnő nagy a magyarországi szerzetesrendekre vonatkozó s így az egyháztörténet szempontjából fontos oklevelek száma. A pálosokról és illetőleg azok kolostorairól (Bereg, Bodrog-Sziget, Csátka, Dobrokucs, Dubicza, Elefánt, Garigh, Göncz, Iregh, Kőszeg, Lepoglava, Máriavölgy, Remete, Sajó-Lád, Szentpéter, Terebes, Tokaj, Újhely) 54 oklevél szól, a klarisszákról (Margitsziget, Ó-Buda, Nagyszombat, Nagyvárad) 30 drb, a cisztercitákról (Borsmonostora) 5 drb, a benzésekről (Bakva-Szentpéter, Szkalka) 4 drb, a karthauziákról 3 drb, a johannitákról, minoritákról, német lovagrendről, veszprémvölgyi apáczákról 1—1 drb, egyéb vegyes kolostorokról 5 drb. Püspökségek és káptalanok (Eger, Győr) történetére vonatkozik 4 drb.

Vármegyék és városok (Ebesfalva, Pest, Privigye, Rust, Trencsén, Újhely, Vizakna, Zemplén m.) területéről és történetéről 8 drb középkori oklevél szól.

E rövid összeállítás mutatja, mily változatos és sokoldalú az a történeti anyag, melylyel a Magyar Nemzeti Múzeum a keretébe szorosan nem tartozó külföldi kéziratok és oklevelek átengedéseért az országos levéltár által kárpótoltatott.